

УДК 339.9

Товканець Сергій Антонович,
к.е.н., доцент, м. Мукачеве

ТЕХНОПАРКИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Метою статті є обґрунтування ролі технопарків у розвитку регіональної політики європейських країн. Розглядається проблема регіональної політики як умови удосконалення конкурентоспроможності регіонів європейських країн. Здійснено аналіз діяльності технопарків та їх ролі у формуванні європейської економіки. Пріоритетом європейської регіональної політики є підтримка інноваційного розвитку регіонів як основи створення нових робочих місць, розвитку конкурентоспроможності, економічного зростання, поліпшення якості життя та стійкого розвитку. Обґрунтовано головну мету розвитку технопарків, що полягає у створенні умов для комерціалізації знань і технологій шляхом об'єднання на своїй території великих технологічних компаній, університетів й інноваційних підприємств, формування активного бізнес-середовища та створення майданчиків й інфраструктури для інноваційної діяльності. Визначено основні функції технопарків: управління потоками знань і технологій між університетами, розробниками, інноваційними компаніями і ринком; забезпечення створення інноваційних компаній через процес інкубації; забезпечення повного сервісу інноваційної діяльності тощо. Європейська модель характеризується наступними рисами організації технопарку: надання університетом консультації або ідеї, безпосередня участь вищого навчального закладу у діяльності технологічного або дослідницького парку; наявність виробничої та виставкової зони, що створює додаткові можливості для просування продукції на ринок. Виокремлено особливості європейської моделі технопарку: наявність спеціалізованого єдиного приміщення, призначеного для розміщення в ньому великої кількості малих фірм; наявність кількох засновників, серед яких науковий інститут або університет, а також регіональні органи влади. Зроблено висновок, що в Україні існує ряд реальних передумов для інноваційно-технологічного розвитку економіки: потужний науково-технічний потенціал; значний освітній потенціал; багаторівнева система освіти; забезпеченість різноманітними природними ресурсами, що має сприяти створенню системи генерації знань, стимулювання ділової активності. Перспективами подальших досліджень даної проблеми є визначення стратегії регіональної політики в Україні та її вплив на децентралізацію економіки.

Ключові слова: європейська регіональна політика, технопарки, інноваційна діяльність.

ВСТУП

Метою регіональної політики в європейських країнах визначено створення умов для динамічного, збалансованого розвитку територій та усунення регіональних диспропорцій. У зв'язку з цим пріоритетами регіонального розвитку виступають структурна перебудова господарства регіонів на основі використання їх потенціалу; запровадження системи фінансового вирівнювання соціального стану; застосування договірних засад при визначенні спільних дій центральної і місцевої влади в

стимулюванні регіонального розвитку, зокрема депресивних територій; інноваційний розвиток територій із спеціальним економічним статусом за допомогою залучення інвестицій у високотехнологічні інноваційні проекти пріоритетних галузей виробництва; активізація міжрегіонального та транскордонного співробітництва; удосконалення процесу стратегічного програмування регіонального розвитку; децентралізація влади; підвищення ролі регіонів у реалізації екологічної політики держави; адаптація національного законодавства щодо

регіональної політики до стандартів Євросоюзу; здатність адміністративно-територіальних одиниць надавати високоякісні державні послуги [5].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В умовах євроінтеграції регіональна політика України спрямовується на удосконалення конкурентоспроможності регіонів на основі високих стандартів якості життя людей, що вимагає наукового обґрунтування механізмів її регулювання. Проблема європейської регіональної політики та умови впровадження її принципів, форм та методів була предметом вивчення вітчизняних та зарубіжних дослідників, серед яких А. Гальчинський, В. Геєць, В. Дергачов, М. Долішній, Я. Жаліло, М. Лендел, О. Мазур, Ю. Макогон, В. Мікловда, В. Семиноженко, Л. Федулова та інші.

В дослідженнях підкреслюється, що європейська регіональна політика спрямована на урегулювання диспропорцій та проблеми структурних змін і включає спеціальні програми, метою яких була активізація соціально-економічного розвитку територій. Досвід реалізації основних положень регіональної політики Євросоюзу засвідчує, що вона спрямовується на мобілізацію інноваційного потенціалу регіонів, ефективне використання спроможності об'єднаних зусиль різних політик і територіального співробітництва для досягнення стійкого зростання. Таким чином, регіональна політика ЄС найбільш яскраво демонструє характерні риси підходу до формування напрямів своєї політики, її оперативність і гнучкість.

Нова стратегія економічного розвитку ЄС на найближчі роки «Європа–2020: стратегія розумного, стійкого та всеосяжного зростання» – це сприяння інноваційному розвитку регіонів. Судячи з пріоритетів фінансової політики Євросоюзу на період 2014–2020 рр., у наступні роки європейці зосередять свої ресурси на підтримці інноваційного розвитку регіонів як основи створення нових робочих місць, розвитку конкурентоспроможності, економічного зростання, поліпшення якості життя та стійкого розвитку [3].

Стратегія «Європа–2020» має забезпечити вирішення п'яти наступних завдань: 1) зосередження кожної держави на завданнях і потребах в інноваціях та розвитку, що базуються на знаннях; 2) спрямованість на стимулювання інвестицій приватного сектору у сферу досліджень і технологічного розвитку; 3) базування на конкурентних перевагах регіону кожної країни з орієнтацією на їх підвищення; 4) поліпшення доступу зацікавлених сторін до участі та підтримки інновацій та експериментів; 5) базування на фактичних даних, виконання моніторингових показників [4].

Мета статті (постановка завдання). Основною метою регіональної політики держави в соціально-економічній сфері має бути активізація коопераційних зв'язків між господарськими комплексами різних регіонів. Застосування інноваційних підходів до регіонального розвитку має бути спрямовано на посилення на регіональному рівні внутрішньої мотивації до соціально-економічного зростання; створення на регіональному рівні

конкурентоспроможних підприємницьких структур, зорієнтованих на інтенсивне використання місцевих ресурсів; формування на регіональному та міжрегіональному рівнях конкурентних виробничих систем інноваційного типу. Важливим напрямом інтенсифікації економічного розвитку регіонів має стати створення науково-промислових парків, чому і присвячене наше дослідження.

Мета статті полягає в обґрунтуванні ролі технопарків у розвитку регіональної політики європейських країн.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Зазначимо, що технопарк – це неформальна організаційно-економічна структура, що об'єднує вищі навчальні заклади й організації, які здійснюють науково-дослідну, дослідно-конструкторську і виробничу діяльність, з метою прискорення просування розроблюваних ними товарів і послуг з інноваційного циклу від створення до комерціалізації. Функціонування технопарку будується на базі відносин купівлі-продажу об'єктів інтелектуальної власності та акціонерної власності, створюваної представниками науки і промисловості у вигляді спільних підприємств. Технопарк об'єднує як початківці-компанії, так і фірми з налагодженим виробництвом та стабільною ринковою «нішею» й сприяє комерціалізації науково-технічної діяльності і прискорення просування нововведень у сферу матеріального виробництва. Саме цими головними критеріями і визначається сутність технопарку.

Існує кілька основних критеріїв класифікації технопарків: технологічна; заснована на структурі управління; за наявності великомасштабних виробничих приміщень.

Типи технопарків згідно технологічної класифікації:

– технопарки загального характеру (відносяться до організації, які не орієнтовані на виробництво інноваційної продукції);

– власне технологічні технопарки (орієнтовані на виробництво інноваційної продукції) [9, с. 13-15].

Технологічні парки за своєю сутністю є ядром науково-технологічної діяльності, що виконують рушійну функцію інноваційного розвитку регіону. Головною метою діяльності технопарків виступає збільшення добробуту регіону через створення умов для комерціалізації знань і технологій шляхом об'єднання на своїй території великих технологічних компаній, університетів й інноваційних підприємств, а також формування активного бізнес-середовища та створення майданчиків й інфраструктури для інноваційної діяльності. Тим самим технологічні парки сприяють трансферту технологій, створенню робочих місць для висококваліфікованих кадрів з гідною оплатою праці, розвивають культуру інновацій і підприємництва. Для досягнення уже вказаних цілей технопарки виконують такі основні функції: управління потоками знань і технологій між університетами, розробниками, інноваційними компаніями і ринком; забезпечення створення

інноваційних компаній через процес інкубації (стартами, спіноффи тощо); забезпечення повного сервісу інноваційної діяльності (включно з належними приміщеннями та робочими місцями).

В європейських країнах, як правило, засновником технопарків є науковий інститут або університет, а також регіональні органи влади, які зі свого боку забезпечують земельну ділянку і створення необхідної інфраструктури.

Єдиної європейської моделі технополісів і технопарків не існує. Найбільш типовими для більшості країн є технологічні парки інкубаторного типу, які часто називають інноваційними центрами, але вони значно відрізняються за розмірами, складом фірм-клієнтів, ступенем прив'язки до дослідницьких центрів. У всіх випадках мета створення технопарку полягає в прискоренні реалізації наукових розробок, поживленні економічної активності, створенні нових робочих місць.

Вивчення наукової та економічної літератури дає підстави стверджувати, що сучасна узагальнена європейська архітектурно-організаційна модель технопарку має наступні особливості:

- наявність спеціалізованого єдиного приміщення, призначеного для розміщення в ньому великої кількості малих фірм – це сприяє формуванню і розвитку великої кількості нових малих і середніх інноваційних підприємств, які користуються всіма перевагами системи колективних послуг;

- наявність кількох засновників – цей механізм управління значно складніший, ніж механізм з одним засновником, однак набагато ефективніший, наприклад, з точки зору доступу до фінансування [7, с. 60; 9, с.83; 11, с. 34-36].

Відзначимо, що важливою особливістю європейських технопарків є те, що вони переважно розміщуються на територіях кампусів університетів з багатовіковою історією і, отже, характеризуються досконалою архітектурно-середовищною організацією. На формування структури технологічних та дослідницьких парків в Західній Європі вплинули внутрішні специфічні потреби організації та функціонування технопарків. Європейська модель формувалася в особливих просторово-територіальних умовах. Головним чинником, що мав вплив на архітектурно-планувальну організацію технопарків, стало особливе середовище кампусів європейських університетів.

Найбільш характерними особливостями європейських кампусів є [1, с. 56-57]:

- обмежена територія під розміщення технопарку, що в середньому не менше п'яти і не більше кількох десятків гектар;

- висока ступінь благоустрою території;

- розвинена інфраструктура.

Європейський досвід дозволив завершити формування загальної ідеї технопарків, забезпечивши високою культурою організації місць інтелектуальної праці, більш досконалими моделями інтеграції науки, освіти і бізнесу і їх архітектурними комплексами. Аналіз наукових джерел дає підстави визначити технопарк як унікальний об'єкт зі специфічно

організованим середовищем, що характеризується рядом нових функціональних елементів (рис. 1).

Як видно з рисунку, європейська модель характеризується такими рисами організації технопарку: університет не лише надає консультації або ідеї, але безпосередньо є учасником технологічного або дослідницького парку; крім зони, де знаходяться виробничі компанії, які виготовляють продукцію, є ще й виставкова зона, що створює додаткові можливості для просування продукції на ринок. Європейська модель характеризується наявністю адміністративного блоку, управління охоплює всі ланки процесу розробки, виробництва та комерціалізації інноваційних товарів. Нові технології постачаються на зовнішній ринок. Важливим з нашої точки зору є наявність зворотного зв'язку, оскільки парк не лише випускає продукцію, але й залучає в свою структуру нові компанії.

Практично всі технопарки створені з ініціативи регіональної влади і в переважній більшості випадків з її фінансовою участю, хоча деякі фінансуються приватним капіталом. Досить перспективним напрямом економічної діяльності як для учасників кооперації, так і для регіону в цілому є науково-технічне співробітництво технологічних парків із промисловими кластерами. Дане твердження підкріплюється розташуванням і спеціалізацією технопарків і промислових кластерів. Так, за даними Міжнародної асоціації наукових парків, переважна більшість технопарків світу (65%) розташовані поблизу ділових кластерів, причому у 44% випадків і парки і кластери спеціалізуються в одному і тому самому технологічному секторі.

Загалом науково-технологічні парки виступають головною рушійною силою у розвитку регіонів, вони довели свою здатність до залучення та збереження інтелектуальних ресурсів, що в свою чергу, веде до підвищення технологічної та інноваційної конкурентоспроможності регіону. Особливо важливим фактором успіху науково-технологічного розвитку регіону варто виділити лідерство університетської науки та розвиток промислових технологічних кластерів, що дасть можливість створити сприятливе середовище для розвитку співробітництва в інноваційній діяльності, а отже, буде сприяти трансферту та комерціалізації технологій. Створення спільного європейського ринку, звуження національних ринкових ніш активізують формування трансрегіональних (таких, що перетинають національні кордони) мережних структур, ініціатива створення яких належить самим регіонам, котрі зацікавлені у реструктуризації місцевої економіки та підтримці галузей, що динамічно розвиваються. Ці утворення, сформовані зусиллями регіонів двох або більше країн, можуть мати різний вигляд (об'єднання, асоціації, кооперування у вирішенні конкретних науково-технічних проблем регіону) і носити територіальний або екстериторіальний характер. Так, у рамках програми «ЄВРИКА» з метою реструктуризації вугільної та сталеливарної галузей Північної Моравії та Сілезії здійснюється співробітництво підприємств і науково-дослідних інститутів Чехії, Австрії,

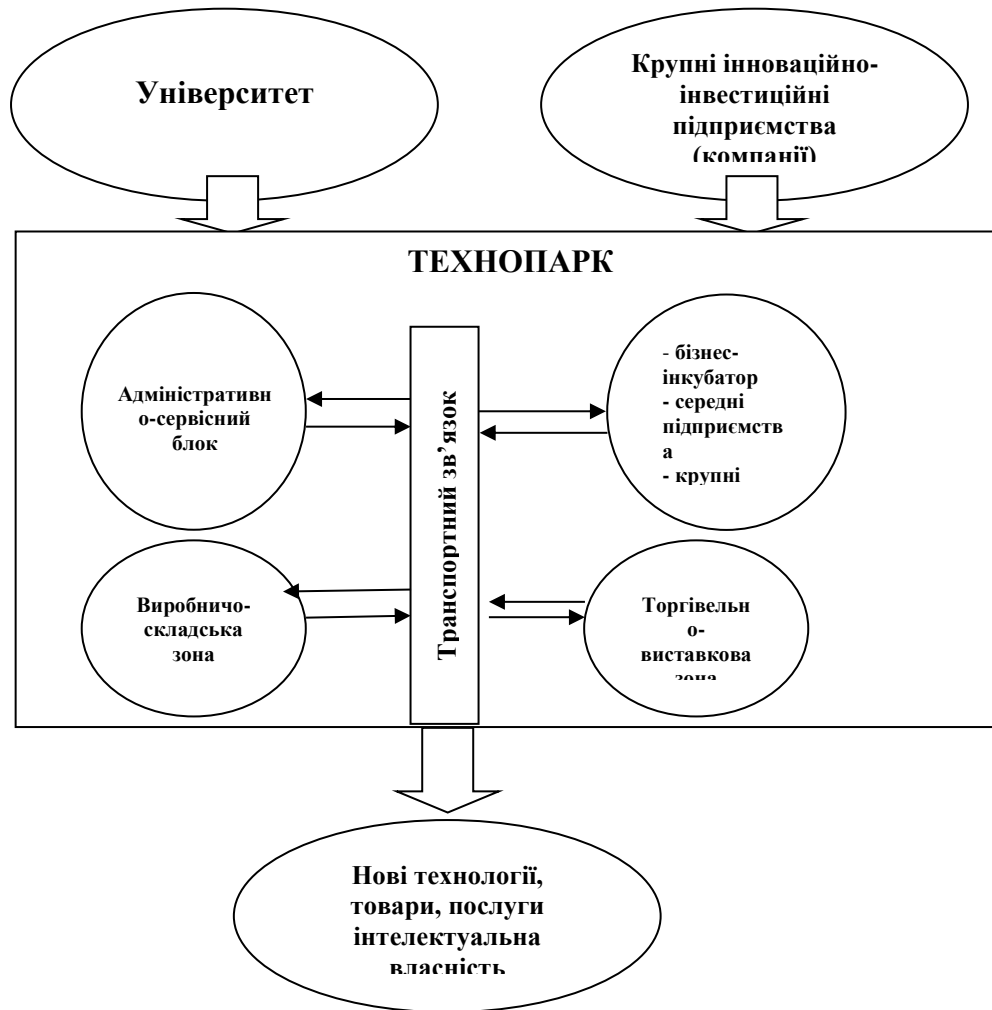

Рис. 1. Європейська модель створення технопарку

Технологічний парк в Україні на сьогодні – це найчастіше комплекс підприємств, фірм та організацій з визначеними науково-технічними напрямками, що поєднує проведення досліджень, розробок та виробництво продукції на основі підприємницької діяльності та який повинен забезпечувати реалізацію високих технологій і виробництво конкурентоспроможної продукції. Необхідність переходу до інноваційної політики та формування ринкової економіки викликана тим, що більшість виробництв в країнах із транзитивною економікою ще не досягли ринку високотехнологічної продукції. Сучасна економіка таких країн орієнтована скоріше на відтворення в умовах уже сформованої технологічної структури, ніж на створення нової галузевої структури промисловості і перехід до нового технологічного укладу.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У даний час існує ряд реальних передумов для інноваційно-технологічного розвитку економіки України: в деяких сферах зберігся потужний науково-технічний потенціал; існує значний освітній потенціал; зберігається багаторівнева система освіти; існує забезпеченість різноманітними природними ресурсами. Використання визначених переваг і потенціалу має сприяти створенню системи генерації знань, стимулювання ділової активності, які разом з менеджментом якості дозволять організувати виробництво конкурентоспроможних на світовому ринку товарів і послуг. Перспективами подальших досліджень даної проблеми є визначення стратегії регіональної політики в Україні та її вплив на децентралізацію економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аллен Д. Научный парк: организация и управление: пер. с англ. / Д. Аллен, Д. Берр, Т. Бродхерст. – Л., 2000. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.prometeus.nsc.ru/archives/exhibit2/naugrad>.
2. Аналіз діяльності технологічних парків України у 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua/science/innovation/analiz2010.doc.

3. Гальчинський А. С. Інноваційна стратегія українських реформ / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, А. К. Кінах, В. П. Семиноженко. – К.: Знання України, 2002. – 326 с.
4. Дмитриева О. Г. Региональная экономическая диагностика / О. Г. Дмитриева – СПб.: издво СПбУЭФ, 1992. – 274 с.
5. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі ХХ–ХХІ століть: нові пріоритети / НАН України. Ін-т регіональних досліджень / М. І. Долішній – К.: Наукова думка, 2006. – 512 с.
6. Комков Н. И. Анализ и оценка перспектив перехода к инновационной экономике / Н. И. Комков, С. Ю. Ерошкин, М. В. Кравченко // Проблемы прогнозирования. – 2005. – № 6. – С. 10-26.
7. Мазур А. А. Технологічний парк України: цифри, факти, проблеми / А. А. Мазур, С. В. Пустовой // Наука та інновації. – 2013. – т. 9. – № 3. – С. 59-72.
8. Понятие, функции и задачи технопарков. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.raexpert.ru/researches/technopark/part1.
9. Уханова І. О. Розвиток та функціонування технопарків: світовий досвід та специфіка в Україні: монографія / І. О. Уханова. – Одеса: Атлант, 2012. – 132 с.
10. Федулова Л. Особливості розвитку інноваційної політики Європейського Союзу: виклики для України / Л. Федулова, Г. Андрощук // Проблеми науки. – 2014. – № 7–8. – С. 40-43.
11. Черницька Т. Регіональні виміри міжнародного науково-технічного співробітництва / Т. Черницька // Міжнародна економічна політика. – 2013. – № 1 (18). – С. 105-127.
12. Eaton, Jonathan, Eva Gutierrez, and Samuel Kortum. "European Technology Policy." NBER Working Papers 6827, 1998. – 51 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nber.org/papers/w6827>.

Товканец Сергей Антонович

ТЕХНОПАРКИ В КОНТЕКСТЕ ЕВРОПЕЙСКОЙ РЕГИОНАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ

Цель статьи – обосновать роль технопарков в развитии региональной политики европейских стран. Рассматривается проблема региональной политики как условия совершенствования конкурентоспособности регионов европейских стран. Осуществлен анализ деятельности технопарков и их роль в формировании европейской экономики. Приоритетом европейской региональной политики является поддержка инновационного развития регионов как основы создания новых рабочих мест, развития конкурентоспособности, экономического роста, улучшения качества жизни и устойчивого развития. Обоснованно главную цель развития технопарков, которая заключается в создании условий для коммерциализации знаний и технологий путем объединения на своей территории крупных технологических компаний, университетов и инновационных предприятий, формирования активного бизнес-среды и создания площадок и инфраструктуры для инновационной деятельности. Определены основные функции технопарков: управление потоками знаний и технологий между университетами, разработчиками, инновационными компаниями и рынком; обеспечение создания инновационных компаний через процесс инкубации; обеспечение полного сервиса инновационной деятельности и др. Европейская модель характеризуется следующими чертами организации технопарка: предоставление университетом консультации или идеи, непосредственное участие вуза в деятельности технологического или исследовательского парка; наличие производственной и выставочной зоны, что создает дополнительные возможности для продвижения продукции на рынок. Выделены особенности европейской модели технопарка: наличие специализированного единого помещения, предназначенного для размещения в нем большого количества малых фирм; наличие нескольких учредителей, среди которых научный институт или университет, а также региональные органы власти. Сделан вывод, что в Украине существует ряд реальных предпосылок для инновационно-технологического развития экономики: мощный научно-технический потенциал; значительный образовательный потенциал; многоуровневая система образования; обеспеченность разнообразными природными ресурсами, что должно способствовать созданию системы генерации знаний, стимулирования деловой активности. Перспективами дальнейших исследований данной проблемы является определение стратегии региональной политики в Украине и ее влияние на децентрализацию экономики.

Ключевые слова: европейская региональная политика, технопарки, инновационная деятельность.

Tovkanets' S.

TECHNOPARKS IN THE EUROPEAN REGIONAL POLICY

The aim of the article is to study the role of technological parks in the regional policy of the European countries. The problem of regional policy has been considered as a condition for improving the competitiveness of European regions. The technological parks and their role in shaping the European economy have been analyzed. European regional policy priority is to support innovative regional development as a basis to create new jobs, development of competitiveness, economic growth, quality of life and sustainable development. The main aim of technoparks has been grounded, which is to facilitate the commercialization of knowledge and technology by combining on its territory of large technology companies, universities and innovative enterprises, the development of active business environment and creating platforms and infrastructure for innovation. The main functions of technology parks are: to control flows of knowledge and technology between universities, developers, innovative companies and markets; to ensure the creation of innovative companies through incubation process; to provide full service innovation etc. The European model is characterized by the following features of organization of technopark: universities provide with advice or ideas, direct

participation of a higher educational institution in technological or research park activity; availability of production and exhibition area, creating opportunities for promotion of products on the market. The features of the European model of industrial park have been determined: availability of specialized area designed to accommodate the large number of small firms; several founders, including research institute or university and regional authorities. It has been concluded that there are some real preconditions for innovation and technological development of the economy in Ukraine: a powerful scientific and technical potential; significant educational potential; multilevel system of education; availability of various natural resources that should help create a system of knowledge generation, stimulation of business activity. Prospects for further research of this problem is to determine the strategy of regional policy in Ukraine and its impact on the decentralization of the economy.

Keywords: *European regional policy, technological parks, innovation.*

Одержано 12.02.2015 р.